

Rapportage MID
over

Iran

(voortgaande militair-nucleaire
samenwerking met Rusland)

Aangeboden aan
Voorzitter en leden CVIN
door
Directeur Militaire Inlichtingendienst

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
(Afgesloten: 16 november 1999)

Iran
(voortgaande militair-nucleaire samenwerking met Rusland)

Management samenvatting

- [REDACTED] gaat de *militair* nucleaire samenwerking tussen Rusland en Iran voort. Dit ondanks het feit dat Moskou zich tegenover de Verenigde Staten zegt te houden aan internationale non-proliferatie regimes jegens Iran.
- Er zijn nu duidelijke aanwijzingen dat het Russische ministerie voor Atoomenergie de export van nucleaire technologie en materieel geschikt voor een militair nucleaire optie naar Iran *actief* stimuleert.
- Iran kan betrekkelijk gemakkelijk en voor relatief weinig geld belangrijke relevante technologieën en materieel bemachtigen om zijn militair nucleair programma verder te ontwikkelen.
- Dit is mogelijk als gevolg van de falende Russische exportcontrole. Daarnaast maken Iraanse instanties gebruik van corrupte hoge Russische ambtenaren en profiteren zij van het gebrek aan fondsen van de Russische nucleaire onderzoeksinstituten.
- Gezien de nieuwe ontwikkelingen lijkt een scherpe reactie van de Verenigde Staten tegen Rusland niet uit te blijven.
- Iran heeft bekendgemaakt dat VR China een bilateraal nucleair samenwerkingsproject heeft geannuleerd.
- Ondanks de geconstateerde voortgezette samenwerking tussen Rusland en Iran is de NAVO-beoordeling dat Iran zonder *substantiële* buitenlandse technische hulp niet vóór het jaar 2005 over een (rudimentair) nucleair wapen kan beschikken.

Inleiding

[REDACTED] dat Russische wetenschappers, onderzoeks-instituten en bedrijven een belangrijke bron blijven van technologie en materieel voor het *militair* nucleaire programma van Iran. [De samenwerking geldt ook voor het Iraanse ballistische rakettenprogramma.]

Zoals bekend ondertekenden vertegenwoordigers van het Russische *ministerie van Atoomenergie (Minatom)* en de *Iraanse Atoomenergie-Organisatie (AEOI)* in januari 1995, in

[REDACTED]

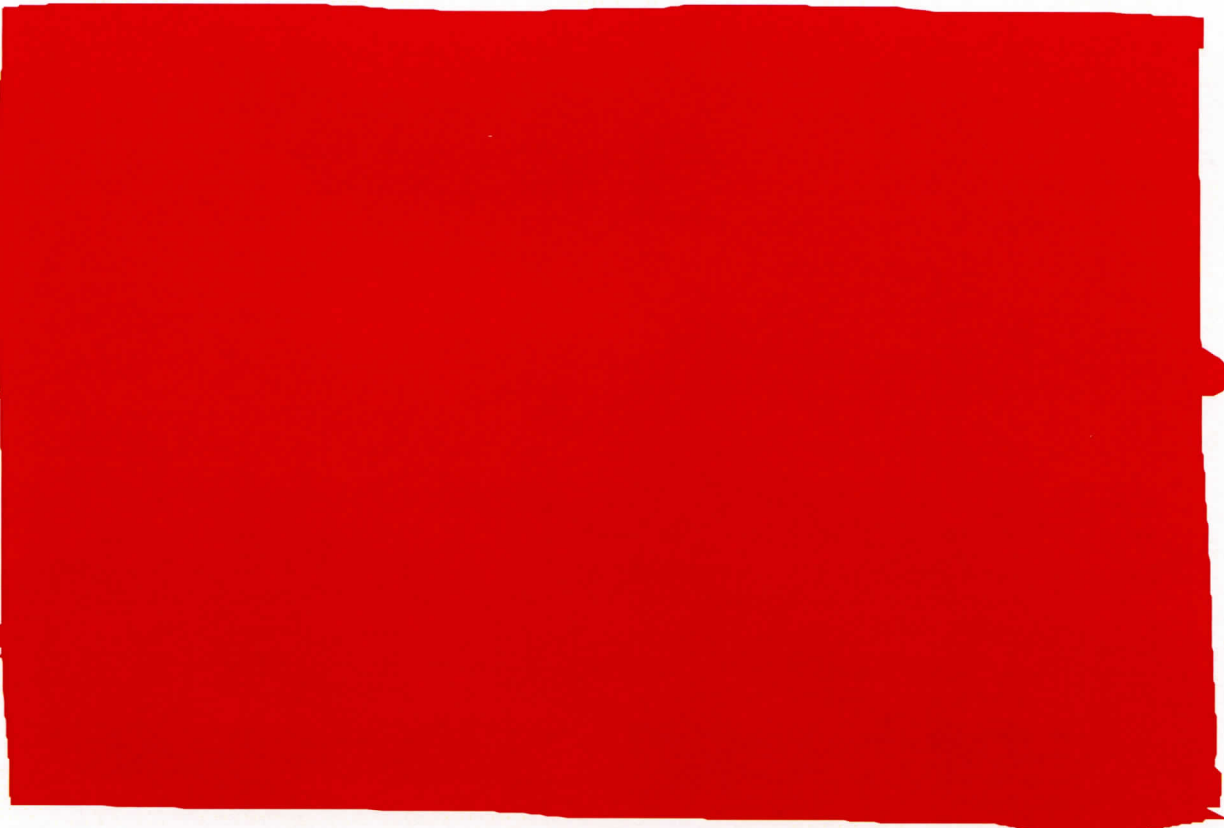
Teheran, een overeenkomst over nucleaire samenwerking. Naast een civiele component, zijnde de bouw van een kerncentrale (type VVER-1100, 1.000 MW) in Bushehr, bevatte de overeenkomst ook een militair deel. Er zijn twaalf Russische firma's, ressorterend onder *Minatom*, betrokken bij het bouwproject dat, volgens Iran, inmiddels voor ruim een kwart is gerealiseerd. In het kader van het samenwerkingsproject worden 700 Iraanse nucleaire specialisten in Rusland opgeleid.

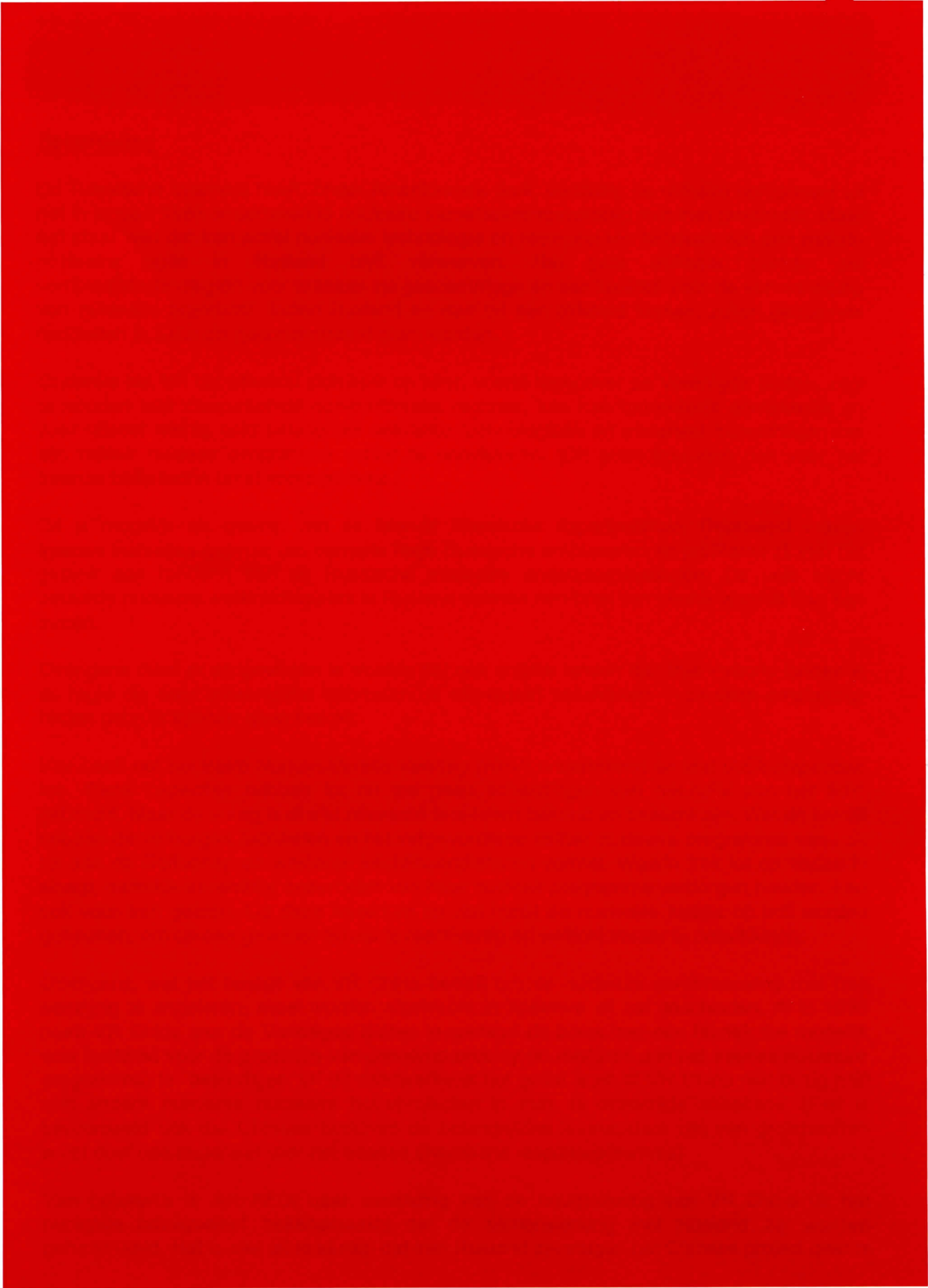
Na een ontmoeting met president Clinton, in mei 1995, verklaarde de Russische president Jeltsin echter dat het militaire deel eenzijdig zou worden geschrapt. Volgens Jeltsin zou Rusland geen steun gaan verlenen bij het verrijken van uranium (d.m.v. een centrifuge-installatie) en daarnaast afzien van de levering van verrijkt uranium. Rusland zou alleen nog blijven assisteren bij de exploitatie van een uraniummijn (te Yazd).

Nu vast is komen te staan dat desondanks de militair nucleaire samenwerking tussen Rusland en Iran voortgaat, lijkt een scherpe reactie van de Verenigde Staten niet uit te blijven. Dit kan leiden tot een nieuw conflict in de toch al gespannen verhouding tussen de Verenigde Staten en Rusland. Het onverwachte bezoek van de Russische minister van Buitenlandse Zaken Ivanov aan Iran, op 28 november, stond mede in het teken hiervan.

Relevant in dit verband is dat Iran op 8 december bekendmaakte, dat een nucleair samenwerkingsproject met VR China, door de laatste eenzijdig is geannuleerd. Het betreft de bouw van nucleaire faciliteiten en de levering van nucleair relevant materieel. Politieke druk van de Verenigde Staten lijkt in de Chinese beslissing een hoofdrol te hebben gespeeld. Het kan geen toeval zijn dat de beëindiging door VR China van de samenwerking met Iran bekend werd één dag voordat de Amerikaanse ambassadeur in Beijing terugkeerde, na lange afwezigheid vanwege bilaterale spanningen.

Nieuwe ontwikkelingen

Beoordeling

De Russische overheid heeft, onder Amerikaanse druk, eenzijdig de militaire component uit het in januari 1995 ondertekende nucleaire samenwerkingsverdrag met Iran geschrapt. Maar het staat vast dat Iran actief nucleaire technologie en materieel ten behoeve van een militair-nucleaire optie in Rusland blijft verwerven. Het gaat blijkbaar primair om verrijkingstechnologieën voor uranium via gascentrifuge en een faciliteit voor de vervaardiging van nucleaire brandstof. Indien Rusland en Iran tot een akkoord komen, zullen genoemde faciliteiten in Esfahan geconcentreerd gaan worden.

Ondanks het feit dat Moskou zich keer op keer, vooral tegenover de Verenigde Staten, zegt te houden aan internationale non-proliferatie regimes, kan Iran betrekkelijk gemakkelijk en voor relatief weinig geld belangrijke relevante technologieën en materieel bemachtigen om zijn militair nucleair programma verder te ontwikkelen. [Dit geldt trouwens ook voor het Iraanse ballistische rakettenprogramma.]

Dit is mogelijk als gevolg van de falende Russische exportcontrole. Daarnaast maken Iraanse instanties gebruik van corrupte hoge Russische ambtenaren en profiteren zij van het gebrek aan fondsen van de Russische nucleaire onderzoeksinstituten. De vele slecht betaalde nucleaire wetenschappers in Rusland vormen een bron van kennis waaruit Iran kan putten.

Overigens dient er op gewezen te worden dat ook andere landen dan Iran - vooral landen in de regio die over omvangrijke inkomsten uit olie-export beschikken - van deze omstandigheden gebruik kunnen gaan maken.

Iran heeft het nucleaire *Non-proliferatie Verdrag (NPV)* ondertekend en laat *IAEA-inspecties* toe. Deze inspecties hebben tot nu toe geen schendingen van het *NPV* aan het licht gebracht. Maar de vraag is of alle relevante faciliteiten bekend en bezocht zijn. Wat dit betreft hebben de verborgen faciliteiten en het vergevorderde militair nucleaire programma van Irak tot aan de Golfoorlog de westerse inlichtingendiensten verrast. Waarin Irak tot op heden in slaagt, namelijk essentiële onderdelen van haar nucleair programma verborgen houden, kan ook voor Iran gelden. Op deze wijze kan op zijn minst de nucleaire kennis op peil worden gehouden, om op een gewenst tijdstip te reactiveren en wellicht verder te ontwikkelen.

Overigens, wat het besluit van VR China betreft om de nucleaire samenwerking met Iran eenzijdig te annuleren, moet worden afgewacht in hoeverre dit zal geschieden. Al in 1996 heeft VR China aan de Verenigde Staten toegezegd de bouw van een fabriek die mogelijk was bestemd voor de productie van genoemd *zircaloy* (te relateren aan het Iraanse nucleaire programma) te beëindigen. Of dit daadwerkelijk het geval is en of VR China niet bezig blijft met andere relevante nucleaire bouwprojecten in Iran, is dezerzijds onbekend. [Feit is bijvoorbeeld ook dat Chinese bedrijven de belangrijkste leveranciers zijn van grondstoffen en/of *dual-use*-materieel voor het Iraanse chemische wapenprogramma]

Van betekenis is dat *AEOI* naar aanleiding van de terugtrekking van VR China uit het nucleaire bouwproject bekendmaakte dat de samenwerking met Rusland zal worden gehandhaafd. Het is niet uit te sluiten dat Iran Rusland zal vragen het Chinese project over te

nemen. Te meer omdat, gelet op de positie van Iran als militair-politiek 'risicoland', andere kandidaten nauwelijks voorhanden zijn.

Ondanks de geconstateerde voortgezette samenwerking tussen Rusland en Iran is de NAVO-beoordeling dat Iran zonder *substantiële* buitenlandse technische hulp niet vóór het jaar 2005 over een (rudimentair) nucleair wapen kan beschikken